

# Sådan set fra min synsvinkel

Af Charles Nielsen, Brendgårdsvej Ydby

Med sin beliggenhed på bakkeskråningen, var Ydby missionshus synlig for alles øjne, da det blev opført i 1898, og der stod "Tabor" på gavlen, som der gjorde i tyverne da jeg gik i søndagsskole. I dag hedder det - Indre Missionshus. Et navn det fik da der blev "skaret" et stykke til mod vest, for at give plads til blandt andet toiletter, som erstatning for de gamle retirader der stod i en tilbygning mod øst.

Vejen der stejler op mod Tabors tinde, er knoklet, gruset og furet af regnskyl, som den altid har været. De unge romantiske kalder den for "Skovbakken", hvorimod vi gamle uromantiske gerne bruger det mere humoristiske "Tandbakken", et navn den har fået efter den tandklinik Niels Martinus Lauritsen, startede i 1896, to år før missionshuset blev bygget. I et halvt hundrede år, lå "Tabor" og klinikken således ene på stedet, indtil nybyggerne, i 1950, begyndte at bosætte sig på den åbne mark mod nordvest.

Ud mod vejen var der sat et solidt stendige, som skel og læ, for Lauritsens have. Om det lave dige løjede vinden af betydning, er vel tvivlsomt, men til gengæld var det nærmest uundværligt, og meget brugt, til at stille cyklerne ved, når der var møder og fester i missionshuset. Som de stod der i en lang række, lag på lag, godt og grundigt filtret ind i hinanden, var det i buldrende mørke, mere end vanskeligt, at finde og få sin cykel frigjort, når og hvis den stod inderst i køen.

Det var her i missionshuset, børnene fra mange af byens og omegnens hjem, troppede op hver søndag, for at samles i - æ bette sal - der var rammen om søndagsskolen. De fleste kom fordi forældrene ønskede, at deres poder skulle oplæres i den kristne tro, hvorimod andre blev sendt afsted med den begrundelse, at det tog de sgu vel ingen skade af, og så lavede de jo da ingen ulykker hjemme, i den tid. Der var andre der så søndagsskolens gerning i et andet lys. Det ved jeg fra en far der betalte sit barn, for ikke at sætte sine ben i det hus, med den begrundelse, at der blev børnene kun påduttet en god gang røverhistorier. I det Herrens år 1992 behøver ingen at forgælde sig på den konto, for nu er søndagsskolen i missionshuset et overstået kapitel. - Sådan er meget i tidens løb forandret til det bedre, eller til det der er værre.

Javist var der ro i hjemmet; når børnene var bænket i Tabors "bette sal" og søndagsskolelæreren havde fundet de få fornødne ting frem af bøger og blade. Til det brug stod der et lille bord, med en filtagtig, tungekantet, falmet grøn dug, broderet med farvestrålende blomstermotiver. Trods bordets lidenhed, var der altid plads til sparebøssen, så vi kunne give en skærv til Guds riges forkyndelse blandt negerbørnene i det hedenske Afrika.

Sparebøssen, var en firkantet grågrøn kasse med et drengagtigt negerhoved, der altid bukkede pænt som tak, for det offer der blev bragt, enten det var stort eller lille. Det voldte aldrig samme besvær at få en fem- eller tiøre til sparebøssen, som når beløbet var tiltænkt en timelig glæde i form af en flødebolle, eller et andet velsmagende lækkeri. Derfor kunne det til tider føles som om den lille skaldede offermønt ligefrem klæbede til fingrene, før den blev puttet ned i sprækken, hvor den ramte pinden, der fik negerhovedet til at bukke. Set med barneøjne, var beløbet på sin vis ikke værst anvendt ved køb af lidt slikværk, og der var trods alt kun den gode Gud der kunne følge og se hvordan de betroede talenter blev forvaltet. Det selviske forringede måske nok chancen for engang at gå ind gennem perleporten, og betræde de guldbelagte gader i himmerigets rige, men det lå så uendeligt langt ude i fremtiden, så der var mer' end tid nok til at få tilgivet er par småsvipsere, før det var endeligt for sent. Alligevel havde samvittigheden det ligesom lidt bedre, når mønten var sluppet, og negerdrengen havde nikket som tak. Med det ofrede pengestykke, så de andre børn, og ikke mindst søndagsskolelæreren, da også den glade givers gode gerning, en gerning der ikke var forundt alle, da ikke enhver kunne få penge til den slags flottenhejmeri.

Som tiden gik, blev der så meget der fristede og sløvede interessen for søndagsskolen. Om vinteren var det Spanggårds tilfrosne å og eng der bød på udfoldelsesmuligheder som kanekørsel og skøjteløb. Når foråret kom med sol og varme, smeltede is og snemasserne til tider hurtigere end åen var i stand til at aflede dem. Og med de strømme af vand, var det tid til leg med de små spinkle vandmøller, vi



Jeg er den gode Hyrde, og Jeg kender mine,  
og kendes af mine. (Joh. 10, 14.)

## Jndbydelse til Missionsugen i Ydby Missionshus

i Dagene fra 21. til 28. Marts 1915.

Chi saa har Gud elsket Verden, at han har givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som tror paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv. Job. 3, 16.

Vend om!

Soger Herren, medens han findes, kald paa ham,  
medens han er nær. Esaias 55, 6.

### Prædikantliste.

- Søndag den 21.**  
Pastor Jørgensen, Ydby og Pastor Thomsen, Jeginde.
- Mandag den 22.**  
Pastor Agger, Nørre Nissum.
- Tirsdag den 23.**  
Pastor Andersen, Struer.
- Onsdag den 24.**  
Pastor Nielsen, Hvidbjerg.
- Torsdag den 25.**  
Pastor Bach, Holmsland.
- Fredag den 26.**  
Proust Paludan, Søndbjerg.
- Lørdag den 27.**  
Jndre Miss. Jens Kr. Pedersen, Bedsted.
- Søndag den 28.**  
Forstander Krogsoe, Nørre Nissum og Pastor Jørgensen.

**Alle Møder Kl. 6½.**

**Alle indbydes venligst!**

Køber den belejlige Tid.

Ef. 5, 16.

fremstillet af margarinekassetræ. Som sagt er selvgjort, velgjort, og selv om det var klamt, vådt og koldt ved åen, var det alle tiders nydelse, at se, og høre vingerne snurre plaskende rundt for de rivende strømme. På det tidspunkt i livet var det ganske enkelt lykken at være ved åen, for enten det var sommer eller vinter bød den på mangfoldige uafprøvede glæder, som søndagskolen ingenlunde kunne hamle op med. Så Fanden har alle dage haft vand på møllen, og god vind i sejlene, for hvem der vil se det fra den synsvinkel.

Efter en gennemgribende modernisering, er tandtekniker Lauritsens hus forandret til det ukendelige, da det fra at være et almindeligt rødstenshus, nu fremtræder helt i hvidt. At det er kønnere i dag, forandrer ikke den kendsgerning, at det var et godt og solidt hus der blev bygget her i tiden før århundredskiftet.

Niels Martinus Lauritsen var oprindelig former, og arbejdede som sådan på Ginnerup Jernstøberi (det senere Hurup Jernstøberi) da firmaet fik leverancen af støbegods, til enkefru Svarres nyopførte hus. I forbindelse med den ordre fik han ærinde i hjemmet, et ærinde der beseglede hans skæbne, idet han forelskede sig og giftede sig med den velhavende enke. Efter giftemålet skiftede han erhverv og blev som nævnt tandtekniker. I førsteudgaven af Ydby Avis der udkom i 1913, annoncerede han som

følger: Ydby Tandklinik - Bedste kunstige Tænder og god Pasning. Kan træffes forskellige Steder efter Aftale. Gamle Tandsæt, men kun med Platin, købes og tages i Bytte. Ærb. N. Matns. Lauritsen, Tandtekniker Ydby St.

Rummet Lauritsen benyttede som værksted var meget spartansk. Det lå mellem et stort bryggers og en lille stue i husets nordvest-vendte hjørne. Vinduet i klinikken var som husets øvrige, bortset fra en fem seks glashylder, der var monteret over hinanden, til udstilling af de forskellige design i tandsæt. Der var fristende tilbud i proteser med få tænder, og op til den hele mundfuld. Alle sad de som perler på snor i de bundsolide gummers nuancerede farver i rødt. Ud over det var den eneste variation, et gebis der havde en lille guldfelis i både over- og undermund. Et raffinement for klienter med penge og god smag.

Det var heldigvis ved fuld dagslys vi besøgte missionshusets søndagsskole, for ellers kunne een og anden af de små førstegangselever godt have fået en forskrækkelse, ved synet af den udstilling, for med fantasien sat godt i sving lignede gebissene mest af alt en forsamling fra dødsriget, der var stimlet hen til vinduet hvor de grinende morede sig over de levendes mange sære gøremål.

Udstillingen kunne også få tankerne til at bevæge sig i en anden retning. Det gjaldt de

allermindste, der ikke var i stand til at forestille sig, at nogen kunne finde på, at udstille noget så kunstigt, som kunstige tænder.

Derfor gik de hele varesortimentet godt og grundigt igennem, i barnlig tillid til at de solide tandsæt var blikfang, for en slik- og chokoladeforretning. Efter en sådan skuffelse, så børnene senere hen kun en flok dødningehoveder i den udstilling.

At Lauridsen blev en velsitueret mand, skyldes ikke mindst ægteskabet med enkefru Svarre, selv om det langt fra var en dårlig forretning at være tandtekniker, da det ikke var ualmindeligt at få installeret et nyt gebis i konfirmationsalderen. Foruden tandklinikken havde han forsikringsagentur, og enten han var ude i det ene eller det andet ærinde, kom han standsmæssigt omkring i jumbe, med en lille hvidgullig hest som forspand.

Efter fru Lauritsens død (enkefru Svarre) indså Lauritsen, at det ikke var godt for manden at være alene. Derfor antog han Andrea Nielsen, Årup, som husholderske. Senere blev de gift, og hun fødte ham en pige, der i dåben fik navnet, Ane Katrine Lauritsen. Men selv om det var svært, måtte de med tiden erkende at barnet var stærkt evnesvag. Som om det ikke var nok, mistede Andrea sin højre arm, ved noget så banalt, som at stikke sig på en ganske almindelig stuekaktus. Det tragiske uheld var sikkert medvirkende til at datteren langt om længe kom på Brejninge forsorghjem, hvor hun døde omkring 60 års alderen. Lauritsen der var 27 år ældre end Andrea, døde i 1954, 94 år gammel, og Andrea i 1986, næsten 94 år og sad således som enke i ikke mindre end 32 år.

Da Andrea havde mistet armen, blev det nødvendigt for Lauritsen at hjælpe til i hjemmet på forskellig vis. Således har jeg set ham sidde ude ved gårdpumpen, hvor han med rystende hænder og dryppende næse, fumlede med at skrælle kartofler. Ud over det, var der mange andre huslige gøremål, han nødvendigvis måtte beskæftige sig med. Efter hans død måtte Andrea selv. Nu var der ingen til at hjælpe, og det var fantastisk så godt hun lærte at håndtere tingene på sin egen, specielle facon. Proper som hun var, og altid havde været, opgav hun ikke at holde sig selv og sit hjem pinligt rent, så længe kræfterne slog til.

Som børn og halvvoksne, gjorde især vore to piger mange småbesøg hos Andrea, der vartede

op med snak, kaffe, sukkerkvalde og bolcher. De besøg medvirkede nok til at min kone (Ella) af og til gik hen med en tallerkenfuld suppe eller lignende, da hun fik en anelse om at Andreas ernæring efterhånden kun bestod af slik, kiks og kaffe. Derfor blev det vel også Ella, hun henvendte sig til, og med gråd i stemmen spurgte, om hun ville levere hende maden, bare i en uges til, til kræfterne slog til igen.

Det blev den længste uge i vort liv, idet den varede ikke mindre end sytten år. Så mon Ella havde fortsat med at bringe mad mere end den aftalte uge, hvis hun havde anet, at Andrea på det nærmeste var udødelig, for det var noget af en forestilling, at balancere hen med to retter mad, to gange dagligt, uanset vejr og vind, eller sagt med andre ord, uanset alt andet. Ind imellem kiksede det for Andreas nervesystem. I de perioder hun havde sine nedture, låste hun ganske enkelt dørene, tog ikke telefonen, og lod verden gå sin egen gang. På den måde mistede hun efterhånden kontakten med de veninder der af og til kom på besøg, for når hun helst ville være fri, blev de lidt efter lidt trætte af at rende hende på dørene.

For vort vedkommende var det anderledes. Vi blev nærmest ovenud venligt modtaget, når vi kom med det daglige brød. Med egen nøgle havde vi fri adgang til huset, og det var vor fornemmelse, at maden var dagens højdepunkt, for i de sytten år det stod på, sagde hun hver gang, når vi gik derfra: "No ska I indda ha så my manne tak for i dåe". Nu skal det ikke lyde som den rene filantropiske velgørenhed, for selvfølgelig betalte Andrea for maden, og var på ingen måde fedtet over for Ella, men til gengæld ville ingen falde i svime over den forretning, som vi godt ville have været foruden. Når vi følte os rigeligt bundet af opgaven, foreslog vi hende, at få maden leveret fra det kommunale køkken, men for Andrea smagte det af fattigdom, så svaret var altid det samme. "Åe nej, æ er så ovvenukke tefræs mæ det hæe som det goer, så æ vel da så myj hælst i blyver ve". Det gjorde vi så, i ugen der varede sytten år.

Under Ellas sygdom, hvor jeg havde mere end rigeligt at se til, med at få ordnet det huslige for mig selv, foreslog jeg Andrea, i al forsigtighed, at det i nuværende situation, var bedst hvis hun fik maden fra kommunen. Det var håbløst. Hun tryglede mig om at fortsætte, og var stadigvæk ovenud tilfreds med de retter jeg bar frem. Med



*Til venstre: Ydby Missionshus. Huset til højre, er det der blev bygget af fru Svarre, og hvor N. M. Lauritsen havde tandklinik. Billedet er taget i 1992*

sit eget jernhelbred i tankerne, var hun overbevist om at Ella snart var rask og hjemme igen, selv om sygdommen var nok så alvorlig. Heldigvis slog hendes tyrkertro til, og samtidig viste det sig, at som een ulykke sjældent kommer alene, kan det også gå med lykke og velsignelser, for hvad skulle jeg have stillet op madmæssigt, uden den velsignelse af grydeklare færdigretter, Kaj Grønkjær havde i frysedisken. Når Andrea i længere tid havde klaget over hovedpine, foreslog vi som en selvfølge, at sende bud efter læge, og det var hun med på, men det skulle altid vente til i morgen. Når så morgendagen oprandt, havde hun i nattens løb fundet ud af, at vente til hun blev rask. Den disposition var der for os at se ikke meget fornuft i, så den dag hun selv bad om at få tilkaldt læge, vidste vi ikke om hun var rask, eller var blevet virkelig syg.

At det mystiske tilfælde indfandt sig en højhellig påskedag var uheldigt, men akut sygdom er ikke noget at spøge med, så vi sendte straks bud til lægen, og aftalte at Ella skulle være til stede for at lukke han ind. Det viste sig at være en unødvendig forholdsregel, for da hun kom for at låse op, blev døren åbnet af en smilende, glad og veltilpas patient, der på grund af det fine besøg, var stået op, og havde iført sig sit stiveste puds, og end ikke smykkerne var

glemt. Under en lang, og højlydt samtale, blev lægen sat så godt og grundigt ind i hele sygdomsforløbet, at han kunne ordinere en medicin på hvis etiket stod at læse: "Tre tabletter daglig, mod nerver". Et sådant lægebesøg var sikkert en adspredelse, fra mange lange dage, der var så gruelige ens.

I de sytten år Ella leverede maden til Andrea, lå hun i sengen meget at tiden, og stod kun op for at udrette de allernødvendigste ærinder. Da hun var faldet og samlet op fra gulvet et par gange, fik hun valget mellem plejehjem eller hjemmehjælp. Ved lægens medvirken, faldt en lang diskussion ud til fordel for hjemmehjælpen, kombineret med et dagligt besøg af en sygeplejerske. Ella skulle som tidligere levere maden og i øvrigt stå for husets løbende forretninger. Efterhånden som det nye system blev indarbejdet gik det hele efter faste regler, og så vidt vi forstod passede det Andrea særdeles udmærket. Alt ud over det ukendte, bekom hende ellers ikke, et forhold der også gjorde sig gældende, da Ella fortalte, at præsten ville aflægge et besøg, hvortil hun uforbeholdent svarede. "Ja han ska i hvær fald eet gjøred for mi skyld". Men efter besøget bekom det hende alligevel godt.

Det var nok et fejlskøn, da det meget mod Andreas vilje, blev bestemt, at hun skulle flyttes



*Fra venstre: Helene Gjørup, barnet i midten er Ingeborg Larsen, den gamle kone er Cecilie Gjørup, den sidste pige er ukendt. Det er det hus, jeg kalder Jørgen Nielsens hus.*

fra sit hjem, til det nyoprettede optrænings- og plejecenter i Vestervig. Den sygeplejerske, der fik opgaven at overtale hende til det flyt, glemmer jeg aldrig. Det blev gjort på en så sød måde, at et sådant ophold, næsten kunne friste enhver. I Andreas ører må det have lydt anderledes, for hun gentog igen og igen. "No mo do hjælp mæ Ella, for det hå do jo alti kunn". Men at Ella ikke kunne i det tilfælde, resulterede i, at Andrea vendte hende ryggen, og mælede ikke et ord, mens ambulancen stille rullede mod Vestervig.

Efter Andreas mange år inden døre, hvor hun havde tilbragt de sidste seks i sengen, var det ikke rart at se hende på båren ude i det fri, så for hende må det have været en chokerende oplevelse. Jeg kan endnu se hvordan hun kneb øjnene sammen da det stærke sollys ramte hende i ansigtet, og gjorde det sparsomme lys-gullige hår endnu lysere, samtidig med at en blid brise gav det nyt liv. Det blev solen og vindens sidste afsked med Andrea Lauritsen, idet hun døde tre dage senere, træt og mæt af dage.

Brændgårdsvej, er i dag det officielle navn på den stejle bakke der går op mod kommuneplantagen, men i flæng bruges stadigvæk, de mange gode navne, den har haft gennem årene. "Æ Missionshusbak" - er nok det mest kendte og brugte, for endnu har ingen fundet på, at kalde den op efter Hans Peter

Korsgård.

Om vinteren var Tandbakken, og Tullebakken inde i plantagen, de steder Tvolm-børnene foretrak til kanekørsel. Vekslede det så mellem frost og tøj, kunne især Tandbakken blive spejlglat. Når det skete, blev den af de modigste taget i brug til skøjteløb, en farlig sport, der kostede en af Jørgen Nielsens drenge livet, idet han i et fald, slog hovedet direkte ned i den hårde frosne vej.

Skomagermester Gjørup, boede gennem mange år i huset med den høje tagrejsning, der ligger på hjørnet af Lauritsens bakke og Brændgårdsvej. Som det gamle paptag er skiftet ud med sort eternit, er der sket flere forandringer til det bedre, både ude og inde. Mens Gjørup havde beboelse og forretning i huset, var hovedindgangen ud mod Brændgårdsvej. Herfra kom man ind i en lille forgang, der klassisk var møbleret med klædeskab og knagerække. At gulvbelægningen bestod af teglsten, var derimod mere specielt, selv om det tidligere var almindeligt brugt. Det var at se på gulvets slid, og det hængende håndtag, at døren til venstre førte ind til skomageriet, et hyggeligt rum, der duftede af sværte, læder og tørverøg. Her var Gjørup for det meste at finde, siddende ved arbejdsbordet på den specielle skomagertaburet, hævet fra det kolde gulv, af et træunderlag.

Fra det ophøjede stade, ved vinduet, fulgte



*Huset til venstre er Jørgen Gjørups, derefter det lille hus, der var beboet af Søren Josephsen og senere af sønnen Holger Josephsen. Imellem den og Svarres, senere M. J. Larsens købmandsforretning, ligger huset, der var beboet af Jørgen Nielsen*

han med vågent øje, hvad der færdedes på vejene. Intet skete af stort og småt, uden at han kommenterede det for kunderne, på sin egen lune facon, som nu den bemærkning, han spontant lod falde da den ældre frøken, Louise Pedersens vej faldt forbi. ”Ja ser vi det, der går Louise, og til en forandring, ser hun oven i købet tilfreds ud, phøø, høø, høø, høø, men hun fik jo også indlagt det her vandværksvand, og tilmed installeret een af de nymodens elektriske s...kasser, phøø, høø, høø, høø, men det har du jo da selvfølgelig hørt”, og det havde kunden ganske sikkert, for den slags luksus, blev betragtet som det rene galimathias, og var derfor et yndet samtaleemne.

Foruden skomageriet havde Gjørup en mindre barbersalon. Måske er salon i den forbindelse så meget sagt, selv om han havde de forskellige remedier til fagets brug. Personlig har jeg aldrig været under hans saks eller kniv, men det er blevet mig fortalt, at engang han uheldigt høvlede en gevæks til blods på en kunde, blev det kommenteret med et - phøø, høø, høø, høø, - ”æ trovver ski æ skinn æ ve å begynn å blyv rødden på dæ”, phøø, høø, høø, høø. Og med den diagnose var Gjørup selvfølgelig uden ansvar for det skete.

I de gamle årgange af Ydby Avis, er Jørgen Gjørup ikke at finde blandt annoncørerne. Grunden til det kan være, at for ham var det logisk og ligetil, at alle vidste både hvor han boede og hvad han lavede, så for hans skyld måtte hvem der ville, starte håndværkerforening, udgive aviser, og annoncere som de lystede, hvis de troede den slags var noget bevendt.

Skomager Gjørup blev overlevet af sin kone Marie. Efter hendes død købte Else og Harald

Hoelgård huset. En tid havde de boet i Sdr. Ydby, men stammede egentlig fra Thyholm, hvor de engang havde haft et mindre landbrug. Så vidt jeg ved, supplerede Harald allerede dengang indtægten ved at sælge fisk, en forretning han fortsatte med, efter flyttet til Tvolm, selv om han nu var pensioneret.

Før Jysk Telefon A/S lynhurtigt kunne installere et apparat, ringede Hoelgård dagligt, fra mit værksted, til Jegindø Fiskeauktion, for at høre om der var landet fisk, og i så fald om hvordan priserne lå. I dårligt vejr med få landinger, var de som regel noget dyrere, og det spillede en afgørende rolle ved Haralds indkøb til morgendagens salg. Forretningens videre forløb, bestod i at det bestilte kvantum, skulle hentes tidlig næste morgen, men det forhindrede ham aldrig i at give sig tid til at nyde kaffen og dagens første cerut, selv om han led af en svær bronkitis, der generede luftvejene så voldsomt, at et efterfølgende kraftigt hosteanfald var uundgåeligt.

Efter Haralds eget udsagn, var fortjenesten ved fiskesalget ikke det væsentligste. Det der havde betydning, var den adspredelse og beskæftigelse det gav, samtidig med at det var en hjælp til at holde bilen i gang.

Det daglige besøg hos mig på værkstedet, af Harald og hunden Pax, var blevet en rutine, der fortsatte så længe han levede. Efterhånden som vort kendskab udviklede sig i venskabelig retning, blev det os en fornøjelig vane, at tiltale hinanden på en ret så kontant måde. At hans hørelse ikke var den allerbedste, bevirkede til tider, at stemmeføringen var så højlydt, at uindviede kunne få den forkerte opfattelse, at vi var ude i et heftigt skænderi. Dette var på intet



*Else og Harald Hoelgård, Brendgårdsvej, Ydby*

tidspunkt tilfældet, selv når vi gjorde brug af det frieste frisprog.

Når vi ikke diskuterede fisk eller stål, kunne forhandlingerne dreje sig om verdenssituationen i al dens elendighed. Vore politiske standpunkter, lå som det passede i krammet, fra det yderste venstre, til langt pokker i vold ud fra højrefløjten, hvor vi nærmede os nazismen.

Hoelgårds besøg, var for det meste kombineret med den gåtur han og Pax tog i plantagen når vejret artede sig til det. Besøgstidens længde var som regel kort, alt afhængig af emnernes alvor. Bøvlede jeg med et eller andet, der havde større interesse end den omgivende verden, kendte han også sin besøgstid. Det kunne være med ordene: ”Nå Pax, kom så, for nå han er så ukken æ gammel væjjer, så mo vi tov hæller ta å go, kom så Pax”. Desværre ramte han ikke altid helt ved siden af, selv om jeg nødigt indrømmede det. Dengang var vi endnu ikke de store fiskespisere, men bestilte jeg endelig til et måltid, svipsede det som regel med leveringen. Når jeg bebrejdede ham det, brugte han oftest som undskyldning, at det var umuligt at levere fisk, til folk der lå og snuede i sengen det meste af formiddagen, og set med fiskehandlerøjne, var der noget om snakken. En dag skruede jeg så en krog i værkstedets dørkarm, og da han efter middagssøvnen, kom som sædvanligt, tog jeg ham med ud, viste ham krogen, og spurgte om han kunne se hvad den var beregnet til. Efter forskellige gæt, afslørede

jeg at det var en gemen fiskekrog, forstået på den måde, at når jeg for eftertiden bestilte fisk, så jeg gerne de hang der om formiddagen, når jeg stod op. - Som tiden gik, viste det sig, at det var en god investering, for nu skete det af og til, at Harald i den årle morgen, kom springende med lidt fisk i en plasticpose, som han efter forskrifterne lydigt hængte op på den dertil monterede fiskekrog. Under et besøg hos Else og Harald, var jeg en dag med inde i soveværelset, for at se et eller andet. Det jeg skulle se, var for mig ikke nær så interessant som det store åremalede gullige skab de havde der, da det forekom mig, at der havde stået et magen til i stuen, hos min bedstemor i Lyngs. Nu er jeg ikke slægtsforsker, og jeg ved udmærket, at de ting ikke granskes ved at studere gamle møbler. Alligevel fortalte skabet, at der var noget der snerpede. Nu kunne Harald berette, at mine oldeforældre havde givet deres to piger et sådant skab hver. Og som det fremgår, blev en af pigerne min bedstemor, hvorimod den anden blev gift med Harald Hoelgårds far. Da hun døde tidligt, giftede han sig for anden gang, og først i det ægteskab kom min gode ven Harald til verden. På den måde kunne det gamle klædeskab fortælle, at der ikke var familieskab mellem ham og mig, selv om det snerpede.

- Længere end jeg husker tilbage, har der ligget et lille jordløst hus inde i hjørnet af Gjørups have. Sådan ser det i hvert fald ud, selv om det nok er forkert, da det må formodes, at



*Skomager Gjørup og hans kone  
ved deres sølvbryllup*

Gjørups hus er bygget senere. Fra Brendgårdvej går der en smal gangsti op til fordøren. Vil man rundt om huset, er der ikke levnet stort mere plads foran facaden, end det lige er muligt at smyge sig forbi. Ved bagindgangen er der derimod et bredere stykke ingenmandsland, der grænser op til Hans Peters stendige. Hvor gammelt huset er, hvem der har bygget det, og hvor mange familier der gennem tiderne har boet der, har jeg ingen kendskab til. De første indvånere jeg kan huske, er Søren Josephsen og hans kone, et par ældre mennesker, der kom fra det lille krumme husmandsbrug ved svinget, hvor vejen går om mod oldtidskirkegården.

Uden for hyttens dør, fordrev Josephsen mange stunder i selskab med sin lange pibe, for nu og da kunne det sikkert være svært at få tiden til at gå, her hvor der ikke var levnet jord til at få op under neglene, så en pibe tobak i den frie luft, var en adspredende nydelse. Her generede den kvalmende røg ingen, og tilmed var han ikke i vejen i husets trange rum, når konen syslede med de ting og sager, som koner altid har syslet med.

Senere blev huset boplads for Søren Josephsens ugifte søn, Holger Josephsen, der længe holdt stand i det fugtige forfaldne bo, som han vist var blevet foræret kvit og frit. Langt om

længe forlod han reden, for at flytte ind i det nyopførte almennyttige byggeri op mod kommuneplantagen, hvor han i et par år sad og glædede sig over lidt håndører, der stammede fra et par tipsgevinster og fra hussalget. Holgers liv, blev for andre at se, på ingen måde en dans på jomfrusko, morgenfruer, eller roser, idet han som barn blev invalideret af en børnelammelse, der forårsagede at han livet igennem måtte halte rundt på en vansiret fod. Trods det svære handicap, var han i mange år fast oppasser for sin onkel, muremester Jens Josephsen. Det var ikke et misundelsesværdigt let arbejde, for endnu blev cement, mørtel, sand og grus, blandet på arbejdsstedet, i en stor lavsidede trækasse, ved hjælp af skovl og håndkraft. Hertil kom, at alt hvad der blev brugt af byggemateriale, blev båret op på stilladset ad en smaltrinnet tung u håndterlig træstige. Iført et par ganske almindelige gummistøvler, har det sikkert ikke været behageligt arbejde, med et for kort ben, og en forvreden fod.

Holger er nu død og borte, men det lille jordløse hus står endnu, som gemt af vejen, i hjørnet af Gjørups have. Huset er et af de få i Tvolm, der har et såkaldt udskud, en tilbygning, der som her, vist altid rummede køkken og baggang. Til gengæld mangler de små glugger i gavlen, passende vinduer, og ikke mindst et stråtag, så det må frygtes, at den store stygge bulldozer kommer en dag, og jævner rønnen med jorden. Men endnu dufter det inden døre fra petroleumsfyrede ovne og kogeapparater, blandet med røgen, fra de utallige cerutter, Holger gennem årene pulsedede, i de små lave stuer.

- Det kan godt undre, at der har været drevet håndværk og småhandel i så mange af Tvolms gamle huse som tilfældet er, selv om det ikke var de store interessent- og aktieselskaber som de kendes i dag. Endnu gik alt i et så roligt tempo, at de fleste kunne følge med udviklingen. Ingen tænkte på vækst og større produktivitet. Meningen med virket, var det enkle, at tjene til det daglige, og holde sult og kulde fra døre.

Nu er jeg ikke så naiv at tro, der ikke fandtes fup- og fidusmagere i tidligere tider, for som slangen vidste hvad den gjorde, da den fristede Adam med den skinbarlige Eva, vidste samme djævel, hvad han gjorde, ved at friste de første magtfulde konger og kejsere til at slå egne mønter. Siden de dage er mammons templer





*Det er Chr. Josephsen til venstre  
og Søren Josephsen yderst til højre.  
Børnene er Mette og Holger Josephsen*

skudt op på de bedste pladser over alt i verden, hvor alle, ydmyge som hovne, møder op, for at købe eller sælge penge, til glæde for få og fortræd for mange. De mange, der i farten forsøger at finde en passende holdeplads, på vejen mellem helvede og himmel.

- Selv om de ligger forskudt for hinanden, er der ikke langt mellem gavlene, på den lille rønne i Gjørups have, og nabohuset mod syd, hvor arbejdsmand Jørgen Nielsen boede i en lang årrække. At de havde deres rødder på Mors, røbede sproget, idet de erstattede det rigsdanske jeg med et "a", som vi i Thy erstatter det med et "æ". På den måde bliver det rigsdanske, jeg siger, til "a sej jer", for en Morsingbo, hvorimod det for en Thybo bliver til "æ sejjer". Hvis De forstår hvad jeg mener.

Som nævnt var Jørgen Nielsen arbejdsmand, men i sløje tider, med arbejdsløshedsperioder tog han bylten på nakken, og gik egnen rundt, fra dør til dør, for at sælge brugsting i strik og stoffer. I trediverne lå en dagløn for en arbejdsmand på cirka seks syv kroner, så selv om kundekredsens købekraft var lille, gav en dag med uldtøjet, sikkert mere, end en dag med skovlen.

- I den lange hvide længe der vender gavlen mod vejen, kan de ses endnu, de næsten uudslettelige spor, efter døren og de to små udstillingsvinduer, der sad i købmand Svarres forretning. Selv om det er længe siden, længe før jeg husker, er der måske tilmed mærker efter huller og omrids, af de solide emaljerede skilte, der reklamerede for Kul og Koks, Carlsberg øl og Vand, C. W. Obels Melange og lignende livsfornødenheder. Også udhuset, der er væk, eller måske kun rykket tilbage fra vejen og skjult af et nyt overtræk, havde trods ælde og forfald et solidt udseende, der bar præg af forretning. Jeg



*Holger og faster fra 1984*

har ladet mig fortælle, at det skulle have været i den forretning, min mor, Juliane Marie Johansen, i sine unge år, omkring århundredskiftet, købte sin første symaskine af mærket "Singer". På det tidspunkt syede hun for fremmede, så det var en fordel at have egen maskine i stedet for at bruge de mere eller mindre forslidte modeller, der stod til rådighed hvor hun kom frem.

Nu kan ingen vel med rimelighed forlange, at det ufuldkomne menneske, skal være glad og tilfreds under alle forhold, enten man er syerske eller købmand, for som en forældet opslidt maskine kan irritere en syerske, svinger en købmands humør sikkert i takt med forretningens omsætning og indtjening. Noget var der i hvert fald galt, den dag mor forhørte sig om maskinens pris, og fik det fattige svar, at den ikke var for hendes pengepung. Om så renterne var raslet ned, konen blev gravid, eller der var gået mus i et par melsække, retfærdiggjorde det på ingen måde et så uforkammet svar.

Det er klart, købmanden havde ret, men det er mig ganske uforståeligt, at mor i den grad lod sig ydmyge, og ikke bare gik, og lod købmand være købmand, og symaskine, symaskine, i stedet for at spørge på prisen endnu engang. Da han forstod det var alvor, og lugtede mønter, blev kalkulationen langt om længe fundet frem, for manden ville hellere end gerne sælge maskinen, alt i forretningen var til salg. Den opgivne pris,

var selvfølgelig kontantprisen, så mor tog pungen frem, talte pengene op, lagde dem på den fattige mands disk, og forlod butikken, som den lykkelige ejer af en splinterny moderne ”Singer”.

Selv om kirken havde budskabet, blev det ikke den der kom småkårsfolk til hjælp, det gjorde derimod socialdemokratiet, og den fattige bondesøn, Jeppe Åkjær, da han omkring år 1900 udkom med sin socialagitoriske digte og noveller. På landet havde socialisterne trange kår. Her stemte selv folk fra de fattigste lag ikke på bolsjevikker, når der var opstillet en god kristen højremand. Skønt de politiske strømninger ikke blev nævnt med et ord i søndagsskolen, ville det nok undre én og anden af de gamle søndagsskolelærere, at mange af deres små søde elever, senere i livet gik hen og blev røde. Det var ikke kun tilfældighedernes spil, for det blev jo sagt igen og igen: ”Du skal elske din næste som dig selv”. Så ingen kan med rette bebrejde dem der forsøgte det umulige.

Der er sket fremskridt, på visse områder for store fremskridt, men det er godt, at de nedladende salgsmetoder mor var udsat for, er uden chance i dag. Nu kan enhver, selv en mindrebemidlet syerske, uden så meget som at bukke og neje, købe næsten hvad som helst, sågar endda på afbetaling, med en lille udbetaling, hvor restbeløbet med påløbende renter betales i små månedlige afdrag. Hvem der så har mest fornøjelse af den form for handel, må stå hen i det uviste.

Som døden på et eller andet ubelejligt tidspunkt indhenter alle, indhentede den også købmand Svarre. Her hvor forskellen hører op, var der sikkert ikke én eneste i hele følget, det være sig de nysgerrige eller sørgende, der ønskede sig i hans sted, selv om det afsjælede legeme blev stedt til hvile i et muret gravsted. Efter Svarre, overtog kommissen, M. J. Larsen den gamle forretning, som han drev videre, til han i 1910 byggede på hjørnet af det der i dag hedder Oddesundvej og Hans Bakgårdsvej. Den gamle butik blev nu indrettet til beboelse, og siden har bygningen været inddelt i to selvstændige lejligheder. Så langt jeg husker tilbage i evigheden, boede graver og ringer, Mads Martinus Poulsen, i den nyindrettede beboelse ud mod vejen. I de mange år han arbejdede ved kirken, blev solen ringet op ved dagens begyndelse, og ned når dagen var til ende. Således greb klokkens klange aldrig

forstyrrende ind i livets rolige rytme, men nye klange på nye tider, har dog ikke forandret verdens gang, for som solen siden verdens skabelse har givet lys og liv, følger jorden stadig sin bane, rundt og rundt i det uendelige rum. Omkring år nittenhundrede, boede Peter og madam Christensen i huset øst for vejen, der går ned til Tvolm gamle skole. Peter Christensen var murer, og blev derfor i daglig tale kaldt ”Peter murer”. I forbindelse med børnenes færd til og fra skole, lå huset ideelt for den lille slikforretning madammen drev til støtte for hjemmets økonomi. Nu hvor fem og tyve øren er den mindste gangbare mønt, og i sig selv vel nærmest at betragte som værdiløs, forekommer det uforståeligt, at madam Christensen kunne levere brystsukker (bolcher) i et håndsnoet kræmmerhus for en enlig en-øre. Men når inflationen æder, æder den altså også brystsukker.

Mellem Brændgård og madam slikmutteres hus, var der ingen bebyggelse på den side af vejen, før gårdejer Peder Riis, engang i halvfjerdserne lod det første af de nuværende fire huse opføre.

Som nævnt tidligere, blev der førhen drevet små selverhverv i mange af Tvolms huse. Det var også tilfældet i den lange bygning der ligger over for Peter murer og slikmutteres hus. Kombineret med beboelse, var der et mindre tømmerværksted i husets østlige ende. Den sidste der brugte det til noget der lignede faget, var vognmand og mælkekusk, Peder Pedersen, der af fabriksfremstillede stave, bunder og låg, samlede smørdritlet (tønder) til det forlængst nedlagte Doverodde Andels Mejeri.

Som Tvolm havde herreskræddere, havde den også sine dameskræddere. Den kendteste indenfor faget, var nok frøken Louise Pedersen, der virkede her i en lang årrække med sin gine og symaskine. Broderen Dusenius Pedersen, der ernærede sig som arbejdsmand, var hendes faste lejer og pensionær. Deres fødehjem var det lille husmandssted, der lå ved Dover Plantage, præcist hvor Teutonerhytten ligger i dag.

Når Louise og Dusenius blev kaldt københavnere, vil jeg betragte det som et øgenavn. Ingen af dem tolererede det, men at Dusenius blev forkortet til Senius var i orden, hvorimod han ikke havde humor eller sind til at acceptere københavnernavnet. I det hele taget var han et meget lydigt offer for drillerier, en

spøg han måtte lide under når lejlighed bød sig, og det gjorde den tit. Tilmed var der dem der mente, at han var bedst tilpas når han blev drillet, og til det formål var københavnernavnet usvigeligt sikkert.

Det tilnavn fik de efter en søsters ægteskab med københavneren C. F. Canther. På det tidspunkt i menneskehedens udvikling, var det den almindelige opfattelse, at enhver der kom fra København, talte den københavnske dialekt, havde en vellønnet stilling, og lidt skillinger på bankbogen, var at betragte som et fint menneske. Og da Canther var i besiddelse af de kvaliteter, og tilmed flink og dannet, var det indlysende, at både Louise og Dusenius, var stolte af familieforholdet.

Det er kendt, at det der ligger et menneske på sinde, løber munden let over med. Så når talen var drejet ind på Canthers fra København, kneb det især for Dusenius, at holde tand for tunge, og som regel blev det til Canthers fra København mig her, og Canthers fra København mig der. Værre blev det efter et besøg hos søsteren og svogeren i Hovedstaden, hvor Dusenius nærmest svælgede i at berette om de pompøse forhold Canthers i København levede under. Med den megen tale om Canthers i København, lagde han selv kimen til det københavnernavn der fulgte dem til deres dages ende.

Der var få ting i livet, Dusenius elskede som sin seng hjemme på loftkammeret. Den forlod han aldrig i utide, hvis ikke arbejdet og Louise kaldte. I København var sengen selvfølgelig mere luksuriøs, med dunlet kropsnær dyne, og blød springmadras, men selv om det aldrig var behageligt, at blive revet ud af en god morgensøvn, skete det under meget formildende omstændigheder, hos Canthers i København. Her hilste husets unge pige, efter små tilforladelige pik på døren, med et "Godmorgen hr. Pedersen. Klokkeren er syv tredve. Badet er klart, og efter det er der morgenmad. Godmorgen hr. Pedersen". Bortset fra det med badet, der var noget moderne pjat, var det en anderledes behagelig måde, at begynde dagen på, end med de metoder Louise gjorde brug af. Det var særligt galt, hvis ikke Dusenius kom til fuld bevisthed efter første opkald, for blev det nødvendigt, at tage turen op ad trappen til kammeret, var det ikke små beherskede pink og en mild stemme Louise gjorde brug af, når hun meldte den nye dags komme.

På arbejdspladserne stjal Dusenius ikke sin løn, for trods den særegne natur, var hans arbejdsindsats altid fuldt ud tilfredsstillende. Modsat havde ingen det indtryk, at det generede ham synderligt, når han var inde i en længere arbejdsløshedsperiode. En af grundene til det, var at han ikke havde de store fornødenheder til luksus, og vilde udskejelser.

Af udseende var han lille, spinkel og tyndhåret, havde et markeret ansigt, krum næse, og et mørkt overskæg. Aften- og fritidstøjet bestod af solide varme vadmelbukser, almindelig blånistret arbejdsjakke, den ufravigelige kasket, gummistøvler, eller et par af de sorte gummisko, der en kort tid var på mode. Når han en sjælden gang havde stadstøjet på, var kvaliteten den mørke cheviot, hvortil et par sorte snøresko var en selvfølge. Men enten han var daglig- eller festklædt, var han altid proper, ren og sirlig, med sig selv og sit tøj. Før fjernsynet gjorde sit indtog i de thylandske hjem, var det almindeligt at naboer og venner gik sammen til uanmeldte aften- og søndagsbesøg, hvor en kop kaffe til et stykke hvedebrød var det almindeligste traktement. Under de småvisitter, var de lette lydløse gummisko af stor betydning, idet Dusenius aldrig gik ind et sted, før han ved en rekognosering omkring huset, havde lyttet sig til, om der foregik et eller andet inden døre, der måske kunne forhindre en vellykket aften. Stod der fremmede cykler ved huset, gav det nødvendigvis anledning til en ekstra grundig aflytning.

I de fleste tilfælde var vinduerne kun forsynet med et enkelt lag glas, så med normal høreelse, var det nogenlunde let, at få et sikkert indtryk af om der befandt sig uønskede personer inden for murene. Hvis der var noget mistænkeligt et sted, havde Dusenius altid den mulighed, at forflytte et aftenbesøg til andre venner. Det der lignede en lusket metode, bundede i en form for generthed, da det var ham imod, at dumpe ind i en forsamling af ukendte mennesker, hvor han måske kom til ulejlighed. Det han søgte, var et sted, hvor han kunne få en snak over en kop kaffe, og måske et slag kort.

Sjældent har jeg set ham så opmuntret, som da han kunne fortælle, at Canthers havde købt "Æ gammel bøjkjærs hus". Han ligefrem lyste af stolthed mens han berettede om hvordan det hele skulle sættes i stand ude og inde, før københavnernes kunne tage det i besiddelse, i

første omgang til sommerhusbrug, og senere til helårsbeboelse. Det hus gav Dusenius meget arbejde, først som medhjælper ved restaureringen, og senere som opsyns-, have- og altnuligmand. Med det meget store jordstykke, der dengang hørte til, fik han her noget der for alvor glædede ham at arbejde med.

Mens familien Canther endnu kun brugte det til sommerresidens, passede Dusenius det nidkært, som var det hans eget, og derfor kunne det til tider knibe for ham at indstille sig på hvem der egentlig var husets rette ejer. Af den grund var det så som så med samarbejdet mellem ham og søsteren, da de hver især, havde et særdeles ømtåleligt sind. Det var ikke hende Dusenius var stolt af, tværtimod, sågar har han sagt, at Canthers eneste fejl var, at han havde giftet sig med den forbandede hysteriske kælling. I den udtalelse, lod den gode Dusenius hånt om at det var gennem, den forbandede hysteriske kællings ægteskab med Canther, at han var kommet ind i det agtværdige familieforhold.

Dusenius har jeg kendt, fra jeg var ganske lille. Det var ham mor benyttede når der var brug for en arbejdsmand til haven, eller til at slå brænde, og hvad der ellers kunne være. For, som hun sagde: ”Når jeg har Senius, bliver brændet savet, hugget og kløvet, så det er håndterligt. Tilmed er der altid ryddet op når han er færdig”. Det var også ham, der havde jobbet med at bære de to læs tørv på loftet, kro- og vognmand Anton Kongensgård, hver sensommer læssede af i smøgen mellem husene. Det var et møgbeskidt heldagsslæb, at bære de mange tunge kurvfulde op ad en stejl trappe, til den brændende hede under loftets paptag. Værre var det, at hver eneste tur op og ned, nærmest var med livet som indsats, idet trappen kun var fastgjort med et par bladhængsler, i et enkelt gammelt bræt. Dertil kom, at den kun afveg fra en almindelig stige, ved at den havde bredere trin. I dag kunne det blive svært, at finde en mand der ville påtage sig et bære tørv ad den trappe, uden at forlange et større risikotillæg. Et krav, der på ingen måde, ville være urimeligt.

Det hændte at Dusenius kom for at telefonere, med en besked fra Louise om noget syværk, eller bare efter ingenting. Hvad ærindet end var, trak han gerne en stol ud fra bordet og satte sig halvvejs gemt bag centralen, med ørerne slået godt ud, i et forsøg på at opfange en dugfrisk nyhed, gennem de samtaler mor havde med den

store verden, via det fantastiske apparatur, der formidlede katastrofer, sorger og glæder.

Musestille kunne han sidde, så længe mor i travlheden fuldstændig glemte han var der, hvis ikke han røbede sig, med de tilvante snustobaksnøft. Han spyttede aldrig eller fik sorte rande ved mundvigene, når han nød pebermyntesnusen, men de særegne snøft var det ham umuligt at holde tilbage i det uendelige, så når han begyndte med det, var mor klar over at Dusenius gæstede huset endnu.

De karakteristiske næsegrynt, er det umuligt at udtrykke i skriftsprog, men hvem der vil kan selv frembringe knykkene, ved med lukket mund, at presse luften fra svælget ud gennem næsen, i små stød. Resultatet er i nærheden af det fuldkomne, hvis vedvarende stød, med sekunders intervaller, giver samme trykke lyd, som en rolig ammende griseso.

Efter halvandet års ægteskab, med sæde i København, flyttede vi til Ydby og tog bolig i det dengang vestligste hus i stationsbyen. Som en af mine gamle venner, aflagde Dusenius os nu og da et besøg. Det blev også ham vi akkorderede med, da vi fire år senere skulle have gravet 77 kvadratmeter kælder, til det hus vi agtede at bygge. Set ovenfra bestod grunden af let, sandet jord, så det skulle ikke volde de store problemer.

Jeg havde ikke meget begreb om, hvor lang tid det kunne tage at grave et sådant hul, men vidste Dusenius var en ærlig mand. Så i det store hele, slog jeg min lid til hans beregninger desangående. Hvis jeg husker ret, fandt vi frem til, at den runde sum af fire hundrede kroner, ville være et rimeligt beløb for arbejdet. I forhandlingsøjeblikket var der en ikke uvæsentlig faktor, der blev overset, idet den usynlige al, ikke blev skænket så meget som en tanke. Desværre varede det kun få spadestik, før den rustfarvede hårde substans viste sig.

Nu brugte Dusenius, heldigvis, ikke andet end små tilforladelige bandeord. Tilmed stod det kun på, når han mente det var piskende nødvendigt. Under arbejdet med alen, røg der derfor ind imellem, et lille forståeligt så'gu, med et efterfølgende, ugudeligt langvarigt knykkeri. Aldrig lød der et eneste pænt ord om akkorden, men da en akkord var en akkord, og et ord er et ord, nævnte han ikke noget om et eventuelt tillæg, eller en generel forhøjelse af prisen. På grund af den forbistrede al, nærmede vi os aldrig



*For enden af bordet, i kjole og hvidt, Hans Bakgård. Første række fra venstre: Jacob Larsen (Jacob Spillemand), Kresten Larsen (købm. M. J. Larsens søn), Dusenius Pedersen. Bagerste række fra venstre gemt bag Kresten, murer og postbud Mads Madsen og hans kone Ester. Den tredje person ukendt*

byggepladsen, uden at medbringe et par håndbajere, for på den måde at aflede noget af opmærksomheden fra den granithårde jordbund. Men trods det uforudsete slid, stod huset færdigt til indflytning den første januar 1951.

Vi ejede ikke alverden, men var altid interesseret i at anskaffe gamle ting, der var til at få for en rimelig pris. I det stykke var Dusenius en god hjælp, idet han kom mange steder, hvor der endnu ikke blev sat pris på den slags gammelt ragelse. Så i flere tilfælde skyldes det hans interesse og mellemkomst, at vi fik fat på en del, større og mindre, antikke og halvantikke ting.

Det er blandt andet hans fortjeneste, at vi i dag har et standur (en såkaldt bornholmer) stående hyggeligt tikkende i vor stue. Købet blev aktuelt, da forhenværende gårdejer, Svend Nørgård, (kaldet Svend Gyng) indlogerede sig hos digteren, Hans Bakgård i Røverreden. Under flyttet, led klokken, den kranke skæbne, at få amputeret cirka 40 cm. af soklen. Det uundgåelige indgreb, blev foretaget på frihånd, med en grovtandet skovsav. En nødvendig foranstaltning for at få det u håndterlige monstrum på højkant i Røverredens lave stue. Brugt som optænding, gik sokkelstykket jo heller ikke til, som det rene spild.

Den mere end hundredårige bornholmer, stammer fra Svend Nørgårds barndomshjem, Beerstedgård, ved Snedsted, hvor den tikkende har talt døgnets timer, i mange år, før Svend fik den i arv efter forældrene.

Måske havde klokken allerede slået sit sidste slag, længe før Svend flyttede ind i Røverreden,

hvor den nu stod, afstumpet skævt op ad væggen, til ingen verdens nytte, under forhold hvor den langsomt gik sin undergang i møde, og kun var til glæde for træorme, edderkopper og andet kryb. I den stand virkede bornholmeren givetvis deprimerende på Svend, der nu var gammel og ikke foretog sig stort andet end at rokke i en knirkende gyngestol. Uden nære arvinger havde han ingen gode grunde til ikke at sælge mens tid var, for han vidste udmærket hvad klokken var slået, for arvestykket og sig selv.

Dusenius der ofte så den forfaldne elendighed, fik aftalt et besøg hos Svend, for at se om vi kunne slå en handel af. Med det samme forstod vi, at han ikke var uvillig til at sælge, så forprang, og køb var nærmest en formalitetssag. Værre var det, at han i sin godhed bød på kaffe og wienerbrød, da købssummen var erlagt. Ikke mindst Dusenius forsøgte sig, under en lang serie knykt, med udenomssnak, at få kaffearrangementet udskudt til en anden god gang, men her hjalp hverken knykt eller forklaringer, så velopdragne som vi var, takkede vi høfligt, omend tøvende. Under kaffen, indbød vi Svend og Dusenius til et stykke brød hos os, når bornholmeren var sat i stand, og igen gik sin gode gang.

Efter traktementet og snak om dit og dat, var tiden inde til at finde hjem med klenodiet. For ikke på nogen måde at virke hjamske, gjorde ingen af os forsøg på at få kassen støvet af, men tog den som den stod, med støv, edderkopper, og hvad af andet småkravl den gemte.

Hjemturen foregik i gåsegang, på række og geled, hvor jeg som den forreste i processionen, bar kassen med urværket, tæt fulgt af Dusenius der slæbte de to tunge støbejernslodder, efter ham kom Ella med en smuldrende ormædt gesims, perpendiklen, og andet småtilbehør. Desværre stod gesimsen, i al sin skrøbelighed, ikke til at redde.

For ikke at vække unødigt opsigt, drejede vi ind gennem plantagen ved den gamle bødkers hus, og skød på den måde en lille genvej. Selv om det var lyst, under den lyse nats himmel, blev det alligevel dunkelt inde mellem granerne, og svært at holde den afstumpede kasse fri af de lavthængende grene. For mit vedkommende, var det noget af en nervepirrende transport, men alvoren gik ikke op for Dusenius, der under hele turen, ganske mod sædvane, fliredede fjantet som



*Svend Nørgaard (det var ham, der afhændede det gamle ur) med hunden Strit. Ingvard Lauridsen og børnene Elna og Mads, fotograferet på Ydby hede 1946*

en kåd teenager. Især fandt han det morsomt, når jeg tørnede klokkeværket så hårdt ind i grenene, at det knurrede skrattende, som varslede det en ulykke. Først da vi nåede hjem, med det hele værk beholdent i hus, kunne jeg drage et lettelsens suk og deltage i morskaben, over handel, vandel, kuppet og Gønges kaffe med wienerbrød.

I tiden der fulgte, forestod der nu standuret en gennemgribende istandsættelse. Da det var til ende, og den gamle bornholmer igen gik sin sindige tikkende gang, slog sine timeslag som før, var det tid at indbyde Svend og Dusenius, til det aftalte lidkøb.

Det blev en rørende afsked Svend tog med det gamle arvestykke, fra barndomshjemmet. Med tårer i øjnene, betroede han os, at det glædede ham at se og høre det gamle urværk gå, slå og vide, at det var kommet et sted hen, hvor det var værdsat. Siden det farvel, engang først i halvtredserne, har standuret stået, gået og slået i vor stue, og endnu sker det, vi mindes Svend Nørgårds ord, når det gamle urværk falder i slag.

At Dusenius på mange måder var en særdeles særpræget mand, er den mest besynderlige handel, jeg nogensinde har været involveret i, et tydeligt bevis på. Det begyndte over en kop kaffe i køkkenet, hvor han sad og udbredte sig om Canthers i København. I den forbindelse, kom jeg til at nævne et bundt tyske pengesedler, Ella tilfældigt havde fundet én af de første dage efter den tyske krigsmaskines kapitulation, den fjerde

maj om aftenen 1945.

Pengene lå henslængt oven på en offentlig telefonbox, pænt emballeret i gråt papir, bundet sammen med et stykke almindeligt snor. Det må formodes at seddelbundet er stukket til side i huj og hast, da det store beløb uden tvivl, var efterladt af en tyskerhåndlanger, eller måske mere præcist, en landsforrædder. Den usle mammon, kunne nu ikke længere omveksles til gode danske kroner, så det kan tænkes, at skrøblingen, der elskede penge højere end sit fædreland og andres liv, for sent havde opdaget jorden var begyndt at gløde under de elendige støvlesåler.

Fundet af de mange mark, forekom Dusenius så interessant, at han gerne ville se dem. Det ønske var der intet til hinder for fra min side, hvis Ella vidste hvor de var, og det vidste Ella, der altid havde orden i tingene. Nu viste det sig, at der i gemmerne sammen med das kapital, også var en gammel lodseddel på et sommerhus, der engang i fyrrerne, fristende stod opstillet på Rådhuspladsen i København. Det var tydeligt, Dusenius fattede stor interesse for det bugnende seddelbundet, men til vor forundring, var han mindst ligeså interesseret i den forlængst udtrukne lodseddel, der nøje blev studeret på alle leder og kanter, sammen med sortimentet af de mange sedler. Efter en tilbundsgående ransagning af de forældede værdipapirer, var hans interesse for såvel lodseddel som pengene, på ingen måde svækket.

For at undgå enhver misforståelse, forklarede vi ham til hudløshed, at lodsedlen var udtrukket for længst, og absolut værdiløs, hvilket vel også i det store hele gjaldt for de tyske pengesedler. Tilsyneladende var det underordnet om lodsedlen var gyldig eller ugyldig, idet han stædigt insisterede på, at den under alle omstændigheder skulle indgå i handelen, hvis vi i det hele taget ville handle.

Af ren og skær nysgerrighed, forsøgte jeg at udfritte ham om formålet, med at købe en udtrukket lodseddel. Det fik jeg ikke alverden ud af, men forstod langt om længe, at det var en hemmelighed der ikke ragede mig eller andre. På samme måde gik det, da jeg forsøgte at lirke ved hans interesse for de tyske marksedler, hvor han dog efter en langvarig knykken, ymtede noget om, at de måske ad åre ville få en vis værdi.

For vort vedkommende var de fundne penge ikke gemt hen i spekulationsøjemed, selv om vi

måske nok havde tænkt tanken, at de med tiden kunne få en vis affektionsværdi. Derimod havde lodsedlen ingen som helst betydning for os, men til gengæld stod vi heller ikke og trippede for at sælge, da vi var fuldstændig på det rene med at den forretning ikke ville højne vore økonomiske forhold synderligt.

Efterhånden som det gik op for Dusenius, at vi ikke var ovenud ivrige efter at handle, henvendte han sig direkte til mig, og spurgte i et ophidset tonefald. ”Vil du sælge, eller vil du ikke sælge”. Det ville jeg sådan set ikke, men da han havde gjort mig så mange tjenester var jeg også ked af at fornærme ham, så enden på forhandlingerne blev, at han fik den gamle udtrukne lodseddel, sammen med hele bundtet af de ugudelige judaspenge. Salgssummen var i en størrelsesorden, der ikke prentede sig fast, heller ikke kan jeg erindre, at den på noget tidspunkt har generet min nattesøvn.

Dusenius var besat af spil, i alle afskygninger, i en grad der nærmede sig det lidenskabelige. I kongeriget Danmark, blev der ikke udsendt lodsedler af nogen art, uden han var køber, enten formålet med udstedelsen var lokalt eller verdensomspændende. I den forbindelse er det en nærliggende tanke, at han måske ligefrem samlede på gamle lodsedler. Var det tilfældet, er det vel ikke mere idiotisk end at samle på ølkapser, nipsting fra Himmelbjerget, eller noget så deprimerende som gamle møbelben.

*Melodi: Natten breder sine vinger*

Kære by og gamle swinger  
borgerne så dig vist gerne i top  
men vi hører klokken ringer  
og må betvivle at du når derop  
endnu er du på det jævne  
udflugter falder dig slet ikke ind  
frister ingen over evne  
sjældent er du gået over gevind.

Den der sover synder ikke  
det er en lykke og sikkert dit held  
for de vågne og de kvikke  
går og for lavet en gruelig gæld  
når de så er gået i gyngen  
fanget som fisk i det slimede net  
høres klagesang og syngen  
trygler om hjælp fra kommunens budget.

Lille by du ta'r det stille  
til du igen bliver højaktuel  
alt det som du gerne ville  
må du en tid sige tak og farvel  
lad de andre så få vandland  
center for datten og center for dit  
du har stadigvæk din sandstrand  
livet i sollys ved saltvand og klit.

Vi vil altid holde af dig  
os der har kendt dig fra barndommens vår  
vi slår aldrig hånden af dig  
dig der har givet os rim' lige kår  
for vi elsker dig og landet  
synet og duften af nyharvet jord  
bakkelandet skoven vandet  
heden med lyngen i blomstrende flor.

Her er trygt når nattens vinger  
ånder sin fred over byen og hjem  
selv for ham der har lidt slinger  
han vil nå sikkert og helskindet frem  
alle ved han er lidt egen  
men kan han holde et øje på klem  
så står ingen ham i vejen  
for at få alle promillerne hjem.

Kære by og gamle swinger  
du er først rolig når vi er i seng  
der vil drømme gi' os vinger  
så vi kan elske det hele i flæng  
der kan alle uden tømme  
prøve forlystelsens ydmyge sted  
for i søvnens søde drømme  
har vi alverden at glæde os ved.

Kilde: Sydthy Årbog 1992, side 61-78.